

ВІД АВТОРИТАРИЗМУ – ДО ГУМАНІСТИЧНОГО, ДЕМОКРАТИЧНОГО СПОСОБУ ВИХОВАННЯ ЯК ПОКАЗНИКА КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА

*Кривонос О.В., Пивовар Н.М.
Полтава, Україна*

Питання визначення терміну «професійна компетентність» розглядається у численних працях учених [1-12]. Нині вважається: що найвищий компонент особистості – саме професійна компетентність [8, 9] – це інтегральна характеристика ділових та особистісних якостей фахівців, що віддзеркалює рівень знань, умінь, навичок, досвіду, котрі достатні для здійснення певного роду діяльності, яка пов'язана із прийняттям рішень. Професійна компетентність, яка стосується конкретної (у тому числі й педагогічної) діяльності, довгий час досліджується багатьма вченими в Україні та поза її межами. Як широко відомо, унікальні напрацювання у цій темі зробили класики та їхні послідовники: М. Монтесорі, Я. Корчак, О.М. Леонт'єв, Б.С. Гершунський, Л.Г. Карпова, Дж. Равен, В.О. Сластьонін, А.В. Шишко. Зрозуміло, що у цьому плані надзвичайно важливо вміти оцінити те, яку роль відіграють в особистісному й суспільному розвитку такі важливі психологічні якості як потяг до нововведень, лідерство. Як наголошує оригінальний автор з цієї теми, британець Дж. Равен, часто «людям... не вступає в голову, що в їхніх силах спробувати вплинути навіть на уряд. Вони не тільки впевнені, що спроба приречена на невдачу, але й вважають, що політики, суспільні діячі взагалі не повинні прислухатися до думки таких людей, як вони. ...а політичні уявлення та установки відіграють ведучу роль серед детермінант компетентної поведінки» [10, с. 14].

Дж. Равен [10] та Я. Корчак [6, 7] неодноразово у своїх працях повторювали, що тільки свобідна людина може приймати неординарні й продуктивні для соціуму рішення, котрих вимагає світ, що безкінечно й карколомно нині змінюється: буквально на очах, у тому ж сенсі – й у вихованні дітей, педагогіці загалом. А компетентну професійну, у тому числі й педагогічну, виховательську поведінку Дж. Равен [10] вбачає, окрім усього іншого, у таких нюансах загальної поведінки: мотивація та здатність включитися у діяльність високого рівня (виявляти ініціативу, брати на себе відповідальність, аналізувати роботу організацій або політичних систем тощо); готовність включитися у суб'єктивно значущі дії (прагнути вплинути на те, що відбувається, у своїй організації або на напрямок руху суспільства); готовність і здатність сприяти клімату підтримки й заохочення тих, хто намагається вводити новації або шукає способи ефективнішої роботи; адекватне розуміння того, як функціонують організація та суспільство у цілому, власної ролі в тому; адекватне уявлення про поняття управління організаціями, що то є для них: ризик, ефективність, відповідальність, підзвітність, комунікація, рівність, участь, співчуття, добробут, демократія [Дж. Равен, 10, с. 253-256].

В унісон Дж. Равену розвиває цю тему М. М. Боритко, котрий стверджує: педагогічні умови розвитку компетентності педагога передбачають перш за все його свободу та гідність, бо «...в цьому найбільше виявляється його суб'єктність» [1, с. 97-98]. Ці показники, як зазначає вчений, дозволяють відібрати саме ті дидактичні умови, за яких процес розвитку компетентності стає навіть технологічним. Бо, «...як відомо, зовнішня свобода дається людині задля її внутрішнього самозвільнення. Власне, «внутрішня свобода», що має у собі здатність людини відстояти себе, і є людською гідністю. І коли зовнішня свобода усуває насильницьке втручання інших у духовне життя людини, то внутрішня пред'являє свої вимоги не до інших людей, а до самого себе... Внутрішня свобода є «само стояння» людини, його духовне самовизначення. ...висловлені положення можна повною мірою віднести до сфери професійно-педагогічної освіти, що розглядається у контексті виховної позиції педагога» [там же], що і є виявом його компетентності.

У підвалинах же авторитарності роботи педагога лежить саме його низька професійна компетентність. Виникає природне питання: «Що ж дає нам категорія компетентності для розуміння саме гуманітарного характеру професійно-педагогічної діяльності?». Зазвичай, компетентним називають не лише знаючого, але й гуманного педагога. За ним і визнається право виносити на загальне судження, приймати ті чи інші рішення, активно діяти у своїй професійній сфері.

Передові дослідники нашого часу характеризують таку компетентність єдністю когнітивного, емоційного та вольового аспектів діяльності, націленої на реалізацію гуманістично-ціннісних установок суб'єкта. А щонайперше характеризує саме таку компетентність, так це здатність суб'єкта реалізовувати на ділі демократичні, гуманістичні свої власні ціннісні установки. При цьому під цінністю слід розуміти суб'єктивне значення для конкретної людини явищ довкілля: цінність, що визначається не їхніми властивостями самими по собі, а їхньою відповідністю моральним принципам та нормам, ідеалам, установкам цієї конкретної людини. Ціннісність же стосунків характеризується ступінню прийняття іншою людиною цілей, професійно та особистісно значимих для нього.

Отже, авторитарність як надійний спосіб пригнобити волю особистості й свободу виявлення нею зовсім незвичних, яскраво-оригінальних ідей, думок аж ніяк не лежить у сфері впливу педагога-гуманіста, котрий може і хоче виховувати неординарних особистостей, здатних перетворювати світ на краще. Тому педагоги освітніх закладів мають категорично відмовитися від авторитарного способу виховання у будь-яких його проявах.

Список використаних джерел:

1. Боритко М.М. В пространстве воспитательной деятельности. Монография. Волгоградский государственный педуниверситет. Волгоград. URL: <https://www.klex.ru/t7k> (дата звернення: 5.01.2021).

2. Гершунский Б.С. Философия образования: Учебное пособие для студентов высших и средних педагогических учебных заведений. Московский психолого-

социальный институт. Москва, 1998. 432 с. URL: http://inpo.svfu.ru/distant/pluginfile.php/2073/mod_resource/content/1/Гершунский%20Б.С.%20Философия%20образования%2С%201998.pdf (дата звернення: 18.01.2021).

3. Гімаєва Ю.А. Теорія особистості О. М. Леонтьєва. ХДУ ім. Каразіна, Харків. Збірник наукових праць. URL: <http://psychology.univer.kharkov.ua/dist2020/materialy/Gimaeva/9.pdf> (дата звернення: 21.01.2021).

4. Вінер Норберт Человек управляющий: Питер, СПб, 2001. URL: http://grachev62.narod.ru/wiener/the_human_use_of_human_beings.html (дата звернення: 11.01.2021).

5. Карпова Л.Г. Формування професійної компетентності вчителя загальноосвітньої школи. Автореферат дис... канд. пед. наук. Харків, 2003. URL: <http://referatu.net.ua/referats/7569/154498> (дата звернення: 12.01.2021).

6. Корчак Я. Как любить ребенка. Варшава, 1920. 74 с. URL: https://uvk-garmoniya.com.ua/images/attachments/yanush_korchak.pdf (дата звернення: 23.01.2021).

7. Право ребенка на уважение. Варшава, 1929. 37 с. URL: <https://www.livelib.ru/book/1002989491-pravo-rebenka-na-uvazhenie-kak-lyubit-rebenka-yanush-korchak>

8. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. Сайт МГУ им. Ломоносова факультет психологии URL: <http://www.psy.msu.ru/people/leontiev/dsl/index.html>

9. Леонтьев А.Н., Леонтьев Д.А., Соколова Е.Е. Предисловие Леонтьева А.Н. Деятельность, сознание, личность. – М.: Смысл, 2005. – С. 19.

10. Равен Дж. Компетентность в современном исследовании: выявление, развитие и реализация, пер. с англ. – М.: Когито-Центр, 2002. URL: http://www.eduportal44.ru/koigo/dno/P1/DocLib13/Тема_2.2/Джон_Равен_Компетентность%20в%20современом%20обществе.pdf (дата звернення: 19.01.2021).

11. Слостенин В.А., Исаев И.Ф., Шиянов Е.Н. Педагогика. Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений под ред. В.А. Слостенина. Издательский центр «Академия». М. 2013. URL: [http://gra.cfuv.ru/courses/os-ped-mast/Дос/Книги%20в%20формате%20\(pdf\)/Педагогика%20учебное%20пособие%20В.А.%20Слостенин,%20И.Ф.%20Исаев,%20А.И.%20Мищенко,%20Е.Н.%20Шиянов.pdf](http://gra.cfuv.ru/courses/os-ped-mast/Дос/Книги%20в%20формате%20(pdf)/Педагогика%20учебное%20пособие%20В.А.%20Слостенин,%20И.Ф.%20Исаев,%20А.И.%20Мищенко,%20Е.Н.%20Шиянов.pdf) (дата звернення: 11.01.2021).

12. Шишко А. В. Структура педагогічної компетентності викладачів іноземної мови журнал «Педагогічні науки» URL: <http://www.kdu.edu.ua/PUBL/statti/125-2-2016-2.pdf> (дата звернення: 11.01.2021).

СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ГУМАННОГО ВІДНОШЕННЯ ДО ЛЮДИНИ

*Кузьмич В.К.
Полтава, Україна*

Як філософська категорія «відношення» розглядається як певні взаємовідношення між елементами певної системи або того чи іншого характеру поведінки, відношення когось з кимось. Перші спроби